

CÂTEVA ELEMENTE ALE MIȘCĂRII INOCHENTISTE REFLECTATE ÎN PAGINILE REVISTEI „BULETINUL EPARHIEI CHIȘINĂULUI” (1909 – 1917)

Sergiu DEMERJI¹

Cuvinte cheie: *Inochentism, biserică, asimilare lingvistică, deznaționalizare, revista „Buletinul Eparhiei Chișinăului”*

Keywords: *Inochentism, church, linguistic assimilation, denationalization, „Bulletin of the Diocese of Chișinău”*

În urma anexării Basarabiei de către Imperiul Rus, autoritățile țariste au procedat la transformarea teritoriului ocupat într-o provincie rusească, promovând o politică de asimilare etnică a populației băștinașe românești. Acțiunile Sankt-Petersburgului au contat, în special, pe mijloacele prin care se realiza comunicarea dintre administrația țaristă și populația basarabească. Întrucât acționa ca un intermediar în acest dialog, Biserica Ortodoxă din Basarabia a devenit un instrument potrivit pentru autoritățile imperiale în vederea realizării obiectivului lor principal în regiune – omogenizarea etnică și culturală a populației.

Politica de transformare a instituției bisericești din Basarabia într-un instrument menit să susțină imperialismul rusesc în regiune, precum și tendința de rusificare – impusă tot mai asiduu acestei instituții – au determinat, în cele din urmă, populația autohtonă din spațiul pruto-nistreansă să se convertească la alte confesiuni sau să formeze denominări de tot felul.

Ca răspuns la tendințele de excludere a limbii române din serviciul divin o manifestare care a luat naștere în Basarabia a fost „inochentismul” sau „mișcarea de la Balta” – mișcare religioasă ce s-a răspândit printre românii din Basarabia începând cu 1909, cu cinci ani înainte de izbucnirea Primului Război Mondial².

Episcopul Grigore Leu, în 1929, afirma următoarele: „inochentismul nu avea o doctrină sistematică serioasă. Secta a început ca o umbră de naționalism românesc – slujba moldovenească. S-a dezvoltat însă sub caracteristica misticismului slavon. Complet incuți, învățătura lor se rezuma la o serie de formule biblice, pe care le interpretau după puterea lor de intuire lor. Nu aveau un principiu de credință, ci mai mult un misticism religios”³. Mișcarea religioasă declanșată s-a manifestat ca o „sincopă” destul de grea în adevărata

¹ Universitatea de Stat din Moldova, CHIȘINĂU.

² Nicolae Popovschi, *Istoria bisericii din Basarabia în veacul al XIX-lea sub ruși; Din negura trecutului: crâmpoie de amintiri*, Chișinău, Editura Museum, 2000, p. 286.

³ Grigorie Leu Botoșăneanul, *Confesiune și Secte*, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1929, p. 51.

credință a unora dintre români – atât basarabeni, cât și transnistreni, punând pe gânduri întreaga biserică rusă⁴.

În cele ce urmează, vom încerca să prezentăm „mișcarea inochentistă” care a cuprins populația românească din Basarabia și din împrejurimi, văzută prin prisma revistei „Buletinul Eparhiei Chișinăului” (Кишиневские Епархиальные Ведомости). Deși la Chișinău, în perioada apariției „mișcării de la Balta”, își desfășurau activitatea și alte publicații cu caracter religios („Luminătorul”, „Vocea Bisericii Basarabene” (Голос бессарабской церкви), ș.a.), „Buletinul Eparhiei Chișinăului” s-a remarcat, în mod deosebit, prin oglindirea evenimentelor referitoare la inochentism. Conținutul revistei scoate în evidență condițiile în care a apărut această mișcare, etapele prin care au trecut adeptii ei, precum și măsurile întreprinse de autoritățile religioase sau laice cu scopul de a o anihila.

Editarea buletinului eparhial a fost permis, prin decretul din 17 februarie 1867 al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse, aprobând cererea arhiepiscopului Antonie al Chișinăului și Hotinului din 7 ianuarie 1867, prin care se solicita: „alcătuirea vedomostilor Eparhiei Chișinăului în limba rusască cu tălmăcire pe limba cea de loc *moldovenească*”⁵. Elaborată după exemplul eparhiilor ruse, publicația cuprindea două părți: una oficială și alta – neoficială. Partea oficială era rezervată dispozițiilor guvernului cu privire la administrarea bisericii și ale autorităților eparhiale locale. Compartimentul neoficial urma să conțină explicări la Sfânta Scriptură și operele Sfinților Părinți, predici și, mai cu seamă, învățături simple pentru „poporul de jos”, articole despre istoria și statistica Eparhiei Chișinăului și Hotinului ș.a.⁶

Revista a fost concepută în format bilingv dar aceasta a fost de scurtă durată. Începând cu 1871, conținuturile în limba română au fost reduse considerabil, până la sfârșitul anului acestea dispărând complet. Buletinul a avut o apariție constantă între anii 1867 – 1917⁷.

Aproape toate articolele publicate în Buletinul Eparhiei Chișinăului cu privire la „mișcarea inochentistă” aparțineau membrilor clerului basarabean – preoților și misionarilor din cadrul Eparhiei Chișinăului și a Hotinului. Unele expuneri oferă importante informații și variate interpretări ale mișcării, altele conțin dări de seamă discutate în cadrul congreselor eparhiale, care, cu certitudine, sporesc cantitatea informațiilor pentru studierea „inochentismului”.

⁴ Ștefan Ciobanu, *Basarabia, Monografie*, Chișinău, Imprimeria Statului din Chișinău, 1926, p. 330.

⁵ *Ordinul Preasfântului Îndreptătorului Sinod către Înaltpreasfințitul Antonie Arhiepiscopului Chișinăului și Hotinului pentru alcătuirea vedomostilor Eparhiei Chișinăului în limba rusască cu tălmăcire pe limba cea de loc „moldovenească”, în KEB, 1867, nr. 1, p. 1.*

⁶ Nicolae Popovschi, *op. cit.*, p. 135.

⁷ Maria Danilov, *Presa și cenzura în Basarabia. Documentar secolul al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea*, Chișinău, Pontos, 2012, p. 51.

Se cuvine a se arăta mai întâi câteva date despre inițiatorul „mișcării de la Balta”, denumită și „inochentism”, ultima denumire neavând de a face cu inochentismul transilvan. Promotorul „mișcării de la Balta” și generator al numelui ei a fost un simplu călugăr – ieromonahul Inochentie. Până la călugărie, Inochentie purta numele de Ion Levizor. S-a născut la 24 februarie 1875 în localitatea Cosăuți, județul Soroca⁸. În 1899, Levizor a intrat ca frate în mănăstirea Dobrușa, județul Orhei, de unde, după patru ani de ascultare, a trecut prin diferite mănăstiri din Imperiul Rus (Kiev, Pociaev, Petersburg)⁹. După aceea s-a întors în Basarabia și a mers la mănăstirea Chițcani. Ulterior a ajuns la mănăstirea din orașul Balta, în Podolia, nu departe de râul Nistru¹⁰. Aici, în scurt timp, a fost călugărit devenind călugărul Inochentie. În 1909 – 1910 a fost hirotonit diacon, respectiv preot¹¹. Conform actului de „pocăință sinceră”, semnat de călugărul Levizor în 1913, s-a călugărit și s-a preoțit de foarte tânăr, „fără a fi fost întărit în cunoașterea și priceperea cuvântului lui Dumnezeu și a dogmelor credinței, neavând nici o povață din partea stareților iscusii în călugărie”¹².

La mănăstirea din Balta mergeau mulți basarabeni, atrași îndeosebi de mormântul unui fost stareț, Teodosie Levițchi, considerat de credincioși un „sfânt făcător de minuni”. Acestora Inochentie le slujea și le predica în românește¹³. Deoarece Inochentie oficia serviciul divin în limba română, numărul pelerinilor sporea tot mai mult. Moldovenii din împrejurimi, mai ales din Basarabia, iarna și vara, se îndreptau în număr mare spre Balta, dornici să asculte în limba lor slujba divină și predicile călugărului basarabean. Printre pelerini a început să se vorbească tot mai mult despre călugărul Inochentie, dezmiertat – cu duioșie basarabeană – „părințelul”.

Din acest motiv, episcopul Serafim al Chișinăului¹⁴ a cerut Sfântului Sinod mutarea lui Inochentie într-o mănăstire de la Marea Albă, spre a-l îndepărta de conaționali săi. Cu toate că Sinodul l-a considerat nevinovat, a fost transferat la reședința episcopală din

⁸ Nicolae Popovschi, *Mișcarea de la Balta sau inochentismul în Basarabia. Contribuții la istoria vieții religioase a Românilor din Basarabia*, Chișinău, Tipografia Eparhială – Cartea Românească, 1926, p. 1.

⁹ *Ibidem*, p. 5-8.

¹⁰ Balta – oraș în fosta gubernie Podolia, așezat pe râul Codâma, afluentul râului Bugul Sudic.

¹¹ Nicolae Popovschi, *op. cit.*, p. 9.

¹² *Pocăința sinceră și făgăduința cu jurământ a ieromonahului Inochentie de la mănăstirea Balta – Murom*, în *KEB*, 1913, nr. 39, p. 1491.

¹³ Mircea Păcurariu, *Basarabia. Aspecte din istoria bisericii și a neamului românesc*, Iași, Trinitas, 1993, p. 96.

¹⁴ *Serafim Ciciagov*, arhiepiscop al Eparhiei Chișinăului și Hotinului (16 septembrie 1908 – 20 martie 1914). Născut în 1856, nepot al vestitului amiral Pavel Vasilevici Ciciagov, cel devenit guvernator militar al Basarabiei după anexarea ei de către Imperiul Rus la 1812. Adept al patriotismului rus intransigent, până la fanatism, de sorginte slavofilă. A preluat eparhia basarabeană într-un moment de redeșteptare a sentimentelor naționale, în plan general, dar mai ales bisericesc. (Boris Buzilă, *Din istoria vieții bisericesti din Basarabia (1812–1918; 1918–1944)*, Chișinău/București, Editura Știința / Editura Fundației Culturale Române, 1996, p. 58-59.

Căminuța. Căutat și aici de basarabeni, Serafim a obținut transferul lui la Mănăstirea Murom, pe malul lacului Onega (gubernia Olovețk), unde l-au urmat numeroși basarabeni. Urmărit mereu de autoritățile de stat și de cele bisericești, a fost exilat apoi la mănăstirea Solovețk, o insulă din Marea Albă. În 1917 s-a reîntors în „raiul” organizat de adepții săi la Lipețk (gubernia Herson), lângă Nistru, murind la sfârșitul anului.

Prima mențiune cu privire la „mișcarea inochentistă”, în revista „Buletinul Eparhiei Chișinăului” apare în paginile numărului 23 din anul 1910. Este vorba despre o informare a episcopului Serafim, către Consistoriul Duhovnicesc din Chișinău prin care capul bisericesc din Basarabia arăta organului administrativ – judiciar local din Basarabia consecințele periculoase ale pelerinajelor efectuate de credincioșii din eparhie la mănăstirea Balta, atrași de „activitatea nebună” a unui ieromonah basarabean – Inochentie – fost călugăr la mănăstirea Dobrușa: „Pelerinajul poporului moldovenesc în orașul Balta, în cinstirea preotului Teodosie Levițchi, a avut consecințe foarte triste datorită activității nebune a ieromonahul mănăstirii Balta – Inochentie, fostul călugăr al Mănăstirii Dobrușa, moldovean prin naștere. El se ocupă de mustrea posedatilor în prezența a unei mulțimi de oameni și cu strigătele acestor posedati care îl slăvesc, el dobândește printre masele întunecate ale poporului slava unui sfânt, a unui predicator și vindecător. Rostind vrăji, diverse amenințări, permițând mărturisirea generală deschisă, ieromonahul Inochentie îi conduce pe mulți la boală și frenezie.

Pe tot parcursul iernii a avut loc un pelerinaj intens al locuitorilor Basarabiei la ieromonahul Inochentie, care a trimis prin satele noastre invitație în orașul Balta pentru închinare la mormântul părintelui Teodosie, iar exploatarea moldovenilor a fost aranjată foarte viclan – sub patronajul autorităților mănăstirii Balta, intenționând să folosească banii moldovenilor creduli pentru îmbunătățirea materială a mănăstirii. Tot timpul a trebuit să lupt cu acest pelerinaj, raportând informațiile care au ajuns la mine Preasfinției Sale de Podolsk și cerând în această privință Guvernatorului Basarabiei să intre în comunicare cu guvernatorul din Podolsk.

Din păcate, trebuie să mărturisesc că nu am primit nici un ajutor în această chestiune de la clerul și starețele mănăstirilor de femei, ai căror copii duhovnicești au fost în aceste pelerinaje și s-au întors bolnavi, unii – jefuiți de bani. Nimeni nu m-a informat despre jertfa trimisă, care totuși aparține turmei mele. Prin urmare, cer Consistoriului Duhovnicesc să emită decrete separate și să fie tipărite în buletinul eparhial pentru a anunța clerul:

1) că interzic cu hotărâre și nu binecuvântează pelerinajele în orașul Balta; clerul trebuie să anunțe poporului toate dispozițiile în această chestiune și să afle că neîndeplinirea cererii mele va fi un mare păcat; eu nu interzic rugăciunile la mormântul preotului Teodosie Levițki (care conform tradiției a avut o viață evlavioasă, dar care nu se odihnește în moaște și nu este încă recunoscut ca sfânt), dar interzic călătoriile în orașul Balta, pentru că oameni lipsiți de scrupule sunt atrași în mod înșelător de această mănăstire, de nebunul ieromonah Inochentie.

2) că ordon tuturor preoților, stareților și starețelor mănăstirilor să mă informeze în detaliu tot ce știu despre această chestiune, care dintre enoriași au fost acolo și au suferit, preferabil să se adune toate scrisorile care au fost expediate din orașul Balta de ieromonahul Inochentie.

3) că ordon blagocinului mănăstirilor de femei, egumenului Teognost, împreună cu preotul mănăstirii de femei de la Cușelăuca, să efectueze imediat o anchetă despre miracolele, cu călugărițele de la mănăstirea Cușelăuca care au fost la Balta, despre care a publicat arhimandritul acestei mănăstiri, precum și a mostra pe stareța mănăstirii Cușelăuca pentru că nu raportat nimic în timp util¹⁵.

Referitor la personalitatea acestui călugăr declarat „nebum” de autoritățile bisericești din Basarabia, găsim în paginile revistei o informație expusă de unul dintre misionarii eparhiali – Teodosie Chirica, cel care, într-o discuție cu elevii Seminarului Teologic din Chișinău, relatează următoarele: „ieromonahul Inochentie, care joacă un rol principal în mișcarea de la Balta, este remarcabil în felul său. Acest bărbat frumos, cu ochi negri aprinși, minunat vorbește limba *moldovenească* naturală și, ce este cel mai important, este un predicator capabil să inspire ascultătorilor săi starea de spirit¹⁶. Același misionar eparhial, referitor la caracterul „mișcării inochentiste”, în discursul său transmis elevilor seminariști și publicat în revista eparhială, susținea următoarele: „până de curând era imposibil de subliniat ceva antibisericesc în mișcarea de la Balta. Dimpotrivă, după cum mărturisesc mulți preoți – parohi, după descoperirea moaștelor preotului Teodor Levițki care a pus după aceea începutul mișcării de la Balta, oamenii au devenit mai religioși, au început să viziteze cu mai multă sârguință locașele de rugăciune, să aprindă lumânări. Respectul pentru slujitorii bisericii din partea enoriașilor a crescut. Dar, în ultima vreme, așa cum ne arată observațiile unui misionar eparhial, în cadrul mișcării de la Balta se observă o schimbare la propovăduitorii ei, iar schimbarea nu este în bine. Deci, în primul rând, acele persoane dintre participanții mișcării, care anterior au intrat de bunăvoie în relații cu conducători spirituali (preoții Bisericii), acum, dintr-un motiv oarecare, au început să-i evite. Apoi, ceea ce este deosebit de important, nimeni nu poate garanta că în viitorul apropiat liderii mișcării de la Balta, intrând acum pe o linie înclinată, vor aluneca în continuare pe aceasta în special de la comunicarea cu preoții lor. Și nu este sigur...!”¹⁷.

Faptul că, în scurt timp, adepții „mișcării inochentiste” au pornit pe o cale de distanțare spirituală de Biserica Ortodoxă și de slujitorii săi, o demonstrează adresarea episcopului Serafim din anul 1911 către clerul eparhiei basarabene. Ierarhul, într-o comunicare publicată în revista eparhială, menționa următoarele acțiuni îndeplinite de aderenții mișcării inochentiste în Basarabia, care demonstrau îndepărtarea lor de la preceptele Bisericii Ortodoxe. Înaltul demnitar bisericesc, în discursul său, atrăgea atenția

¹⁵ *Arhiepiscopul Serafim către Consistoriul Duhovnicesc*, în *KEB*, 1910, nr. 23, p. 166-168.

¹⁶ *Lecciónile misionare ale Seminarului Teologic din Chișinău. A doua prelegere a misionarului eparhial Chirica dedicată mișcării de la Balta*, în *KEB*, 1911, nr. 44 și 45, p. 1587.

¹⁷ *Ibidem*, p. 1588-1589.

că: „în satele din Basarabia, cu populație moldovenească, se observă un interes deosebit pentru săpatul fântânilor. Numărul localităților cu astfel de dorință crește pe zi ce trece. Dorința de a săpa fântâni este explicată prin faptul că, în curând va avea loc sfârșitul lumii, iar înainte de aceasta, apa va seca peste tot. Maica Domnului, după rugăciunile lui Teodosie Levițki, vrea să-i izbăvească pe adoratorii acestuia de chinurile setei înaintea sfârșitului lumii, când apa va seca pretutindeni. Pentru aceasta, se arată unora dintre ei în vis și indică locul pentru săparea unei fântâni cu izvor nesecat. Astfel, sub influența mișcării, a luat naștere un tip deosebit de oameni – „un proletariat de la Balta”.

Acolo unde preotul dorea să intervină pentru a stopa această chestiune, aceștia (pelerinii) îi incită pe enoriași împotriva lui. Ei le dau fântânilor un caracter exterior religios: se instalează icoane ale Maicii Domnului cu făclii care ard (neapărat trei), portretul lui Teodosie de la Balta și în plus, uneori intenționează să construiască o capelă deasupra fântânii¹⁸. Serafim, la finalul expunerii sale, i-a îndeamnat pe clericii eparhiei ca, prin influența ce o au și cu explicațiile făcute la vreme, să ferească pe enoriașii lor de acești „făcători de bine” (cei ce sapă fântâni). Totodată, și-a exprimat încrederea că autoritățile polițienești, în caz când li se vor adresa slujitorii altarului pentru sprijin, le vor veni în ajutor în lupta contra adunărilor ilegale și contra prevenirii colectării de jertfe de la poporul înșelat¹⁹.

Întrucât mișcarea inochentistă lua amploare în eparhia Chișinăului și Hotinului autoritățile ecleziastice au decis să organizeze diverse adunări ale clericilor din eparhie pentru a discuta chestiunea cu privire la răspândirea „mișcării inochentiste” și de a explica măsurile de luptă cu această mișcare. În acest sens, în revista eparhială găsim o informare despre o întâlnire pastorală a preoților din circumscripțiile I și II a județului Chișinău, organizate pe 15 și 16 septembrie la biserica „Sfântul Gheorghe” din județul Chișinău. Adunarea misionară a fost organizată sub conducerea preotului Teodosie Chirica – misionarul eparhial. În cadrul dezbaterilor, preotul misionar Petrovici a propus pentru combaterea mișcării – „înființarea în parohii a școlilor de catehizare pentru enoriași și biblioteci”²⁰. La finalul dezbaterilor s-au propus următoarele hotărâri: a) să fie sporit numărul zilelor de slujbe religioase, introducându-se și cântarea comună, mai ales în acele sate unde se observă mișcarea de la Balta; b) aceste slujbe să fie însoțite de predici, în care să fie arătate manifestările urâte ale mișcării; c) să fie alcătuite foi traduse în *moldovenește* cu privire la mișcare pentru a fi răspândite prin parohiile moldovenești; d) să se țină convorbiri cu copiii din școlile parohiale referitoare la chestiunea mișcării de la Balta pentru a păzi tineretul școlar de inochentism; e) să fie pusă în discuție chestiunea privitoare la înființarea sfaturilor parohiale cu ajutorul cărora, după cum arată experiența unor parohii, sunt mai ușor de înlăturat astfel de fapte anormale; f) de rugat stăpânirea eparhială să atragă luarea

¹⁸ *Apelul Arhiepiscopul Serafim către clerul eparhiei*, în *KEB*, 1911, nr. 43, p. 364-365.

¹⁹ *Ibidem*, p. 366.

²⁰ *Cronica eparhială*, în *KEB*, 1911, nr. 39, p. 1383.

aminte a domnului guvernator asupra activității conducătorilor inochentiști prin sate (adunarea jertfelor, săparea fântânilor)²¹.

Unii preoți erau de părerea că pentru a lupta cu mișcarea inochentistă era suficient să se oficiereze serviciul divin și să se propovăduiască cuvântul Domnului în limba poporului.²² Aceeași poziție a susținut-o și misionarul eparhial – arhimandritul Gurie – în cadrul reuniunii misionarilor eparhiali organizată în anul 1909, cu prezența episcopului Serafim. În raportul său preotul misionar a menționat următoarele: „motivul pasiunii ortodocșilor de a trece la sectarism este slaba dezvoltare religioasă a laicilor, observată chiar printre persoane care au absolvit școala medie. Pentru a remedia acest fenomen era necesar, în opinia clericului, să se introducă învățătura „Legii lui Dumnezeu” în școli, nu după manuale ci după Evanghelie, iar serviciul divin trebuia oficiat într-un limbaj pe care oamenii îl înțeleg”²³. Arhiepiscopul Serafim a reacționat la propunerea formulată de Gurie în felul următor: „nu conțeză din ce carte să învață „Legea Domnului” cum se învață. Dumneavoastră, părinte arhimandrit, a contiuat ierarhul – vezi leacul împotriva pasiunii pentru sectarism în îndeplinirea slujbelor divine într-un limbaj înțeles de popor. Fără îndoială, serviciul divin trebuie să fie înțeles rațional de cei care se roagă, învățătura religioasă ar trebui să fie înțeleasă de oameni. Dar pentru a realiza acest lucru nu este suficient să dai cărți liturgice într-o limbă sau alta, cu acest lucru nu veți atinge scopul. Pentru ca serviciul divin să aibă efect asupra credincioșilor trebuie mai întâi ca slujitorii înșiși să renască. Este necesar să ne amintim că harul divin este comunicat credincioșilor prin slujitorii cultului. În ziua Pogorării Sfântului Duh apostolii au primit harul Său, iar prin ei a fost comunicat altora. Preotul să se pregătească cu rugăciune ferbinte pentru serviciul divin, iar când va intra în biserică să rostească rugăciuni ferbinți înaintea pistolului pentru enoriașii săi. Apoi lumina divină îi va lumina pe cei care se roagă, iar puterea divină îi va întări, harul Duhului Sfânt îi va învia. Oamenii vor înțelege asta cu simțul lor simplu, dar bun, va simți cu inima sa credincioasă – și atunci învățătorii mincinoși nu vor fi groaznici pentru ei. Nu îi vor smulge de la Sfânta Biserică Ortodoxă adevărată, pentru a realiza aceasta se cere o ispravă de la duhovnic, este nevoie de sacrificiu. Dar trebuie să ne amintim că fără sacrificiu de sine nu se poate face nimic bun. Iată instrucțiunea mea, testamentul meu. Voi trăi sau nu, amintește-ți de ei. Amin!”²⁴ Ca urmare a extinderii inochentismului, arhiepiscopul Serafim, probabil a uitat de părerile sale expuse cu înverșunare în fața preoților misionari, despre limba utilizată în oficierea serviciului divin și a propovăduirii cuvântului Lui Dumnezeu.

După cum observăm, în paginile „Buletinului Eparhial de Chișinău”, în apelul său adresat preoților din Basarabia în martie 1913, arhiepiscopul impunea preoților din

²¹ Nicolae Popovschi, *op. cit.*, p. 212.

²² *Ibidem*, p. 213.

²³ *Adunarea generală anuală a membrilor „Frăției Nașterii Domnului” din eparhia Chișinăului*, în *KEB*, 1909, nr. 41 și 42, p. 1697.

²⁴ *Ibidem*, p. 1697-1698.

parohiile afectate de răspândirea învățaturii lui Inochentie, imediat și fără abatere, să întreprindă o serie de acțiuni care cereau ca în toate ritualurile divine, slujitorii bisericii trebuiau să rostească predici în „moldovenește”, să poarte conversații cu elevii școlilor parohiale în zilele de sărbătoare și în duminici.

Pentru a ajuta clericii să combată învățăturile greșite ale inochentiștilor episcopul atașa note de predică pe subiecte selectate din observațiile personale și prin misionari, ce conțineau combaterea concepțiilor greșite ale lui Inochentie. La indicațiile ierarhului, în toate parohiile infectate de „mișcarea inochentistă” urmau a fi livrate foițe tipărite în limba „moldovenească”, cu explicarea rătăcirilor inochentiste de către misionarii „Frăției Nașterii Domnului”, pe care populația trebuia să le citească și să le înțeleagă, iar pentru aceasta, fiecare foiță trebuia să fie citită mai întâi de slujitorii bisericii, după Sfânta Liturghie, și explicată cu propriile cuvinte²⁵.

Inițial activitatea inochentiștilor nu părea atât de primejdioasă pentru autoritățile religioase din eparhia basarabeană, însă – în cele din urmă – această mișcare datorită acțiunilor întreprinse de membrii săi și – înainte de acestea – a învățăturilor propagate de ieromonahul Inochentie, a pus la mare încercare atât autoritățile ecleziastice cât și pe cele civile din Basarabia.

Revista relevă că în lupta cu inochentismul au fost atrași nu doar membrii clerului și misionarii eparhiali dar și autoritățile civile. După cum se observă, cele ce se petreceau în eparhia basarabeană nu mulțumeau deloc autoritățile ecleziastice imperiale. Drept consecință, uneori acestea erau silit să aplice metode de luptă cu inochentismul potrivit intereselor autorităților țariste în regiune – utilizarea limbii române în cadrul Bisericii.

Trebuie menționat încă faptul că între reprezentanții clerului basarabean existau diverse opinii referitoare la cauzele apariției „mișcării inochentiste” în Eparhia Chișinăului și a Hotinului. Unii clerici considerau că mișcarea a rezultat din cauza politicii de rusificare forțată a etnicilor români și de îndepărtarea lor de valorile lor naționale²⁶.

În schimb, alții susțineau părerea că „mișcarea inochentistă” a fost un fenomen cauzat de motive pur religioase. Inochentismul era considerat o consecință a atitudinii de nepăsare a slujitorilor bisericii față de nevoile spirituale ale credincioșilor²⁷.

În concluzie, precizăm că revista „Buletinul Eparhial al Chișinăului” este o sursă importantă de cercetare a diverselor aspecte ale „mișcării inochentiste” ce a avut loc pe teritoriul Basarabiei la începutul secolului al XX-lea. În primul rând, putem constata că revista a fost cea care a facilitat comunicarea dintre autoritățile ecleziastice și clerul din Eparhia Chișinăului și a Hotinului, lipsiți de mijloace de comunicare mai rapide, în condițiile de răspândire cu repeziune sporită a „mișcării inochentiste”.

²⁵ *Arhiepiscopul Serafim către clerul eparhiei Chișinăului*, în *KEB*, 1913, nr. 11, p. 100-104.

²⁶ *Arhiepiscopul Serafim către Consistoriul Duhovnesc*, în *KEB*, 1912, nr. 26 și 27, p. 228.

²⁷ *Cine sunt vinovații decăderii spirituale în parohii!* în *KEB*, 1913, nr. 15, p. 744-745.

Lecturarea atentă a publicației scoate în evidență lipsa unor informații directe referitoare la condițiile în care a apărut această mișcare, sau rezultatele întreprinse de autoritățile religioase și cele laice în contracararea acestei mișcări. Totuși, revista rămâne una din principalele surse de studiere a istoriei acestei facțiuni sectare, desprinsă din sânul Bisericii Ortodoxe, grație politicii incorecte a autorităților laice imperiale ruse în domeniul confesional.

SOME ASPECTS OF THE INOCHENTIST MOVEMENT REFLECTED IN THE PAGES OF THE „BULLETIN OF THE DIOCESE OF CHIȘINĂU” (1909-1917)

(Abstract)

The linguistic assimilation policy pursued by Tsarist authorities in Bessarabia through the institution of the Orthodox Church, along with the population's lack of understanding of the Russian language - used increasingly in religious services - led the Romanian population of Bessarabia to convert to other confessions or, ultimately, to form various sects. The most compelling example of this phenomenon was the large religious movement that emerged among the Romanians of Bessarabia in 1909, known as Inochentism, named after the monk Inochentie, who was the leader of the movement.

The reputation of Hieromonk Inochentie, born Ioan Levizor, was due to his practice of conducting religious services in Romanian while serving at the „Saint Theodosius” Monastery. Performing religious services in the native language of Bessarabia's Romanian population played a crucial role in attracting people to this movement, as Russian was the only language used in religious institutions, which the local population could not understand.

As Inochentism spread across a large part of the Bessarabian diocese, taking the form of a schismatic and nationalist religious movement, ecclesiastical authorities were compelled to make some concessions regarding their linguistic assimilation policy. Bishop Serafim Chichagov ordered propaganda against Inochentism to be conducted in the native language of the local population, sermons to be translated and printed in the local language using Russian script, and in Moldovan parishes, religious services and sermons to be conducted in Romanian.

In this article, we aim to analyze the Inochentist movement, also known as the Balta Movement, as reflected in the pages of the „Bulletin of the Diocese of Chișinău”, published between 1867 and 1917. A careful review of the journal highlights the conditions that led to the emergence of this movement, the stages its followers went through, and the measures taken by both religious and secular authorities to counteract it.